

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj **VIII.**

V sredo 23. prosenca (januarja) 1850.

List **4.**

Posvečeno bodi tvoje imé.

Oda iz „Visoke pesmi“ Koseskiga. *)

Zadonite združeni svetovi,
Vse danice, zvezde vse višin,
Zemlje toki, morskih rek valovi,
Zraka piš, kreposti globočin!
Zadonite trombe kerubimske,
Harpe svete korov angelskih,
Zadonite pesmi serafimske:
Hosiana bitju bitij vsih!

Sveto, sveto, sveto vedno bodi
Tvoje imé pravice silni Bog!
Na kolena zemlje vsi narodi,
Pojte »Sveto, Sveto, Sveto« krog!
Sveto imé neskončnega spomina,
De častim te vredno, daj, o daj!
Posvečeno v duhu tvôga sina
Bodi tu in tam in vekomaj!

Ko se cvetje krasne tulipane
Letnih ur iz popja zableši;
Ko svetlost prikazni še neznane
Nočni mrak obnebja preleti;
Ko po zraku zime jasno studne
Tisučerno zvezdic blesketá,
Se zavzame človek zgodbe čudne,
Serce mu stermenta duh navdá.

To pa je o blesku tvoje slave,
Kar ob soncu žar večerni je;
Iz odsvita večne luči prave
Le utrinka blede iskrice.
In stermenta tebi zaderžali,
Pozabili tvojo slavo bi?
Bi češenja tebi ne skazali,
Ki te luči živo jedro si?

Ko posvetni bliža se visosti.
Ki kot on je v djanju sanj in prah,
Čut obide lastne ga slabosti,
Neželjen mu šine v žile strah.

Se ponižno močnimu priklanja,
V blesku kron mu serce trepetá,
Se za čast posilnika poganja,
Ki mu ljud za nohtam smet veljá.

In bi tebi slave ne zapeli,
Ki si vse visosti kralj in car;
Tebi, ki si oče zemlji celi,
Vsim stvarém, zvezdišu vsim vladar?
Ki, ko streses rob obleke svoje
Vse te svitile sonca otamniš;
In če migneš novih svetov roje
Iz kaosa vihrati storiš.

Sveto bitje! Živi Bog ljubezni
Tebi samo čast in slava gré;
Posvečeno v strahu in bojezni,
Posvečeno bodi tvoje imé!
Tebi le spodobi se češenje,
Tebi gré de glasno vsih strani
Te žival neskončno mergolenje
De te duh in praha sin častí.

Zadonite vsi tedaj svetovi,
Vse danice, zvezde vse višin,
Zemlje toki, morskih rek valovi,
Zraka piš, kreposti globočin;
Zadonite trombe kerubimske,
Harpe svete ves nebeški raj,
Zadonite pesmi serafimske:
Sveto, Sveto, Sveto vekomaj!

Odperto pismo c. k. kmetijski družbi v Ljubljani.

Ko je Demetra svoje zgubljene hčere Prozerpine po svetu iskala, je pri ti priložnosti ljudi s žitami soznanila, in jih, pridelovali ga, učila. Tudi kmetiško orodje za obdelovanje zemlje je ljudem naznanovala. Kakó velika dobrota je bila ta za ljudi. Lih to važno reč obdelujete in oskerblujete Vi, naša mati, spoznamo. Vi ste pri luči bistriga uma svojih hčeri po svetu poiskala. — Našla ste jih, ki Vam ne le spoštovanje, ampak tudi vso pomoč obljubijo. Pa mlade smo in ne skušene, ter ne poznamo ne svojih pravic, ne svojih dolžnost. Ne boste nam zamerla, če vas, pred ko se veselo svojiga dela lotimo, nekatere reči vprašamo in scer:

1. Me mislimo, de kmetija brez kmeta nič ne veljá. Ali bi ne bilo prav in dobro, de bi k vsakemu našemu zboru slednji ud saj eniga umniga kmeta s sabo pripeljal, ali saj pravico imel, ga pripeljati? Takó bi se sčasoma nar modrejši kmetje spoznali, kateri bi udje kmet. družbe biti zaslužili.

2. Če bo kdo te časti vreden spoznan, ali imamo me pravico nove ude podružnic voliti, ali le velki zbor kmetijske družbe v Ljubljani?

3. Če hočemo takó s kmetami zvezani kmetijstvo zboljšvati, s kmetami, kterimu je le slovenski jezik znan, ali se pri naših zbora le smé, ali se mora slovenski jezik pri

*) V pričujoči pesmi podamo braveam »Novic« za pokušnjo en del »Visoke pesmi« (Hohes Lied), kijo je naš Koseski zlagati začel. Oda pobožna je ali »hymnus«, v kateri pesnik razodeva občutke, obujene po premišljevanju nadčloveškiga, nevidljiviga — Gospoda nebes in zemlje! Serce nadušeniga pesnika hrepení v ti »Visoki pesmi« iz doline žalosti in solzá po nar višjim svetim bitju! Slovenci imamo še clo malo pesem te verste. Gosp. Macun piše v svoji knjigi »Cvetje slovenskiga pesništva«: »Naj slavniji hymni so psalmi kralja Davida — kar se tiče pesništva pobožniga, njim nije para u nobenem narodu — in hymni starogerčki. Za hymne derži v slovenskim: »Pod lipo« in »Domohod duha« gosp. L. Tomana, in »Oda Bog« po Deržavinu poslovenjeno od Koseskiga; — u ilirskim: »Bog v veličanstvu svome i. t. d.« — Visoki duh, žlahno serce in krasna beseda našiga »mojstra pevcov« so tri lastnosti, ktere pred vsim taka veličastna pesem terja. De bi jo nam pač kmalo celo podal: bo gotovo enoglasna želja vsih Slovanov.

govoru in zapisanju rabiti? Če to zadnje ne obvelja, se bo kmetu, nej že tudi pride kdo med nas, pri našim nemškovanju — zdehalo.

Na te 3 majhne vprašanja prosimo, de bi nam po naših Novicah, ktere imajo zdej vedna vez med nami in vami biti, odgovorili. Majhne vprašanja so scer, pa važnejši, kakor bi si jih pri prvem prenašim oziru mislil.

R. B.

ena vaših zvestih hčer.

Odgovori na vprašanje odpertiga pisma.

Odgovor na 1. vprašanje. Časi tihotapstva so, hvala Bogú, minuli; vse važniši deželne opravila morajo očitne biti. Tudi zbori kmetijske družbe, naj bojo v središu ali v podružnicah morajo — po novih družbinah postavah — očitni biti. Ni tedaj le samo pripušeno, de tudi kmetje, ki niso udje kmetijske družbe, pridejo v zборе, marveč kmetijska družba še posebno želi, de bi k vsakimu zboru veliko kmetov prišlo. To pa se samo po sebi zastopi, de sklepovanja te ali une reči se zamorejo le udje družbe vdeležiti.

Odgovor na 2. vprašanje. Po postavah družbe se volijo udje le v velkih zborih v Ljubljani, zato ker izvoljeni ni le ud podružnice, ampak postane ud veliciga trupla kmetijske družbe, in vživa vse njene pravice. Podružnice pa imajo oblast, take možé iz svoje okolice velikimu zboru zaznamovati, kteri imajo lastnosti, udam kmetijske družbe prišteti biti. Kar bo podružnica v tem nasvetovala, bo gotovo tudi poterdil velki zbor. Prav bi bilo, de bi si vsaka podružnica več novih udov iz kmečkiga stanú izbrala.

Odgovor na 3. vprašanje. Kér so podružnice posebno za to, de se tudi kmetje vdeležijo njenih zborov, in kér pomenki zborov zamorejo le takrat živi in odkritoserčni biti, če se v tistim jeziku govori, kteriga vsi razumejo, se tudi samo po sebi razume, de se mora v njih v domačim jeziku govoriti in pisati, kér bi scer namén podružnic, kakor so ga že svitli nadvojvoda Janez v velikim zboru 1843. léta izgovorili, pod zlo šel. Če so pa v kakšni podružnici vsi pričjoči edinih misel, de naj se protokol v nemškem jeziku piše, se pa to po postavah družbe tudi ne more braniti. To se bo pa mende malo kje zgodilo, ker je upati, de si bo vsaka podružnica svojiga praviga naména svesta, ki v tem obstoji, de se, kar je nar bolj moč, tudi naši kmetje kmetijske družbe vdeležijo in svoje misli in skušnje razodevajo. Ministerstvo kmetijstva je v lanjskim velikim zboru na Dunaji svoje želje očitno na znanje dalo, de naj kmetijske družbe skerbé, de iz vsake srenje nekteri kmetje v družbo stopijo in v družbine zборе pridejo. Kmetijska družba mora kmetijstvu koristna biti: to je njeni imenitni namén. Rodoljube sestre po deželi — naše častitljive podružnice — zamorejo k temu naménu nar več pripomoči, in terdno zaupamo, de tudi bojo.

Iz središa kmet. družbe.

Pésa.

(Konec.)

So steblica pése še precej močne postale, naj se okopava, kar se pozneje še enkrat ali dvakrat stori. Je kje preveč pése skupej, se presadí tje, kjer so prazni prostori. — Mesca veliciga serpana se ji navadno začne perje odtergovati, pa le spodnje perje in tisto, ki je začelo rumenkasto postajati. To terganje se sme večkrat ponoviti, in da veliko živinske kreme; tode pozabiti se ne smé, de — če se pési lepó zeleno perje prevečkrat poterga, pésa bolj drobna ostane, in sladkorne lastnosti zgubi. Čisto samo pérje naj se živini ne daje, ker jo rada po njem driska napade; s suho klajo, namreč z rezanco zme-

šano, pa posebno pitavni živini, scer pa tudi ovcam, dobro tekne. Za molžno živino je pa vunder krompír boljši, kakor péšno perje.

Mesca kozoperska je pésa zrela in se domú spravi. Če je vreme deževno, je prav, de se pésa iz zemlje vzame, ker se perje scer preveč ogerdí. Pésa pa, preden se domú, kakor krompír v suhe hrame ali jame spravi, naj se lepo očisti, de se je perst ne derží. V dobrih suhih in ne pregorkih hramih (keldrih) se da, posebno bela pésa, noter do mesca rožnika, dobra ohraniti.

Sploh se šteje, de poltretji ali 3 funti pése imajo toliko tečnosti v sebi, kakor 1 funt sená; pesniga perja pa gré 6 funtov na 1 funt sená. — 1 cent sladkorne pése da 5 — 6 ali še več funtov sladkora (cukra).

Pesniga sémena si pridobiti, naj se izbère že v jeseni nar lepši in nar zdravši pése; potergaj ji skerbno, de sercá ne raniš, vse perje, in spravi jo čez zimo v suhim hramu. Spomladi precej zgodej jo vsadi na njivo pa 2 do 3 čevlje saksebi; ako bi še zmerzovati začelo, jo pokrij s slamo ali listjem; jo o pravim času okopaj, in poganjke, ko so 1 do 2 čevlja visoki, na tanjke količe priveži. Je séme zrélo, se stebila odrežejo, na soncu posušé in potem omlatijo. Ena lepa pésa da 10 in še več lotov sémena.

Še enkrat opomnimo naše kmetovavce, de naj se primejo pridelovanja pése, kér za živinorejo silno veliko — skozi celo zimo — zda.

A. Müller.

Začetek kovaške in živinozdravil-ske šole v Ljubljani.

(Dalje sledí.)

Po govoru gosp. predsednika kmetijske družbe je vodja te šole, Dr. Bleiweis, besedo poprijel, rekoč:

„Gospod predsednik kmetijske družbe, ktera si je skozi 5 let prizadevala, to šolo na noge spraviti, so Vam dragi učenci! razložili njeni namen in veliko koristnost, in so Vas s prijazno besedo obudili, de se pridno učite v ti soli, ktero mora po ministerskim ukazom vsaki obiskati, ki hoče prihodnjič kovaški mojster na Krajskim postati, ako ni kakšne druge enake šole obiskal. Ker je pa ta šola od ministerstva poterjena, zamore tudi takim kovačam veljavne spričebe (Zeugnisse) dajati, ki niso iz Krajskiga, ampak iz kakšne druge Slovenske dežele.“

„Razun pripomočnikov, ki so s svojimi doneski k napravi te šole pripomogli, gré sedanjimu odboru kmetijske družbe, namreč tem možém, ki jih danes tukaj zbrane vidite, in zlasti gosp. predsedniku čast in hvala, de so se posebno za vstanovljenje te šole poganjali, in de smo v stanu, jo danes začeti.“

„Današnji dan je pa le slovesni vvod tega začetka, — jutri se bojo poduki začeli, ki bojo potem dan na dan sledili, zunej sabot, nedelj in praznikov.“

„De boste pa, dragi učenci, na tanjko vedili: kaj in kakó se bo v ti šoli učilo, Vam bočem ob kratkim razložiti versto podukov, in Vam povedati, kakó se boste imeli obnašati.“

„Nar pervo Vam povém, kar vam je že scer znano, de poduk bo v vsih rečéh v vašim domačim jeziku — in scer ne v visoki, učeni besedi, ampak prav po domače, de boste lahko vse zastopili. — Vrinila se bo semtertje kakšna vam zdej še tuja beseda, — pa to ne more drugač biti; — za nove reči, ki jih boste zvedili, morajo tudi nove besede biti. Pa vse to nove besede si boste lahko v glavo vtisnili, ker vam bomo vselej tisto reč pokazali, ki se takó imenuje.“

„S podukam v šoli, v kovačnici in v bolnišnici (špitalu) pa še ni vse opravljeno.“

„To, kar se boste na teh 3 krajih učili, boste mó-